

NUTQ ODOBI

*Andijon davlat chet tillari instituti
Roman-german va slavyan tillar fakulteti
Fransuz tili yo'nalishi 2-bosqich talabasi
Rasulova Rahnamo Mo'minjon qizi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada nutq odobining mazmuni, uning inson tarbiyasi va jamiyat hayotidagi ahamiyati yoritiladi. Nutq madaniyati insonning ma'naviy darajasini ko'rsatadigan muhim omillardan biri ekanligi, odobli nutq orqali insonlar o'rtasida hurmat va samimiylik mustahkamlanishi haqida fikr yuritiladi. Shuningdek, nutq odobining oilada va ta'lim muassasalarida shakllanishi ham muhimligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: Nutq odobi, nutq madaniyati, muloqot, ma'naviyat, tarbiya, hurmat, odob.

Аннотация: В данной статье рассматривается содержание этикета речи, его значение в образовании человека и общественной жизни. Выражается мнение, что культура речи является одним из важных факторов, указывающих на духовный уровень человека, и что вежливая речь укрепляет уважение и искренность между людьми. Также подчеркивается важность формирования этикета речи в семье и в учебных заведениях.

Ключевые слова: Этикет речи, культура речи, коммуникация, духовность, образование, уважение, этикет.

Abstract: This article discusses the content of speech etiquette, its importance in human education and social life. It is considered that speech culture is one of the important factors that indicate the spiritual level of a person, and that polite speech strengthens respect and sincerity between people. It also emphasizes the importance of the formation of speech etiquette in the family and in educational institutions.

Keywords: Speech etiquette, speech culture, communication, spirituality, education, respect, etiquette.

Inson jamiyatda yashar ekan, u boshqa insonlar bilan doimo muloqotda bo'ladi. Muloqot jarayonida esa nutq asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi. Insonning nutqi uning madaniyati, tarbiyasi va ma'naviy dunyosini aks ettiradi. Shu sababli nutqning odobli, mazmunli va chiroyli bo'lishi juda muhimdir. O'zbek xalqining boy ma'naviy merosida nutq odobiga katta e'tibor qaratilgan. Buyuk mutafakkir Alisher Navoiy o'z asarlarida insonning so'zi uning fazilatlarini namoyon etishini ta'kidlagan¹. Shuningdek, ma'rifatparvar olim Abdulla Avloniy ham yosh avlodni tarbiyalashda nutq madaniyatining o'rni muhim ekanini alohida qayd etgan². Nutq odobi – bu insonning

boshqalar bilan muloqot qilish jarayonida hurmat, ehtirom va madaniyatni saqlagan holda gapirish qoidalaridir³. Nutq odobi insonlar o'rtasidagi munosabatlarni yaxshilashga xizmat qiladi. Odobli nutq insonning ichki dunyosi va tarbiyasini ko'rsatadi.

Nutq odobining asosiy belgilaridan biri – suhbatdoshga hurmat bilan munosabatda bo'lishdir. Inson gaplashayotganda boshqalarni diqqat bilan tinglashi, ularning fikrini hurmat qilishi kerak. Katta yoshdagilar bilan gaplashganda ehtiromli so'zlardan foydalanish ham nutq madaniyatining muhim qismidir³. Nutqning ravon va tushunarli bo'lishi ham juda muhimdir. Agar inson o'z fikrini aniq ifodalay olsa, muloqot samarali bo'ladi. Aks holda, chalkash nutq tushunmovchiliklarga olib kelishi mumkin. Shuning uchun nutqda ortiqcha yoki nojo'ya so'zlardan qochish lozim³. Shuningdek, nutqda qo'pol yoki haqoratli so'zlardan foydalanish odobga zid hisoblanadi. Bunday so'zlar insonlar o'rtasidagi munosabatlarni yomonlashtiradi. Yaxshi va samimiy so'zlar esa inson qalbiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli har bir inson o'z nutqiga e'tibor bilan qarashi zarur³.

Nutq odobi avvalo oilada shakllanadi. Bola ota-onaning nutqini eshitib ulg'ayadi va ularga taqlid qiladi. Agar ota-ona muloyim va odobli nutqdan foydalansa, bola ham shunday madaniyatni o'zlashtiradi. Shuningdek, maktab va ta'lim muassasalari ham nutq madaniyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi⁴. Xulosa qilib aytganda, nutq odobi insonning ma'naviy qiyofasini namoyon etuvchi muhim omildir. Odobli nutq jamiyatda o'zaro hurmat, ishonch va samimiylikni mustahkamlaydi. Har bir inson o'z nutqiga e'tibor berib, madaniyatli va mazmunli gapirishga intilishi zarur. Bu nafaqat shaxsiy rivojlanishga, balki jamiyatda sog'lom muhit shakllanishda muhim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Alisher Navoiy — *Mahbub ul-qulub*.
2. Abdulla Avloniy — *Turkiy guliston yoxud axloq*.
3. *Nutq madaniyati asoslari* — Oliy o'quv yurtlari uchun darslik.
4. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi metodik qo'llanmalari.